

Handläggare
Klara Johansson
Telefon: 08-50831732
Barbro Århem
Telefon: 08-50831566**Till**
Kulturnämnden
2014-08-26
Nr 16

Remissvar angående förslag till naturreservat för Kyrkhamn.

Förslag till beslut

Att som svar på remissen överlämna och återropa detta tjänsteutlåtande

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har remitterat förslag till naturreservat för Kyrkhamn. Kyrkhamn föreslås skyddas och synliggöras med avseende på friluftsliv, biologisk mångfald och kulturmiljö. Avgränsningen har gjorts med avvägning mellan natur-, kultur- och rekreationsvärden och det långsiktiga behovet av bostadsbyggande. Gränsdragningen möjliggör även teknisk etablering i Lövsta.

Kulturförvaltningen är positiv till att området skyddas som reservat men är frågande till varför det inte utnämns till kulturresevat. Förvaltningen anser att det värdefulla fornlämningsområdet kring Lövsta bytomt med gravhögar bör införlivas i reservatet. *Förslag till skötselplan* behöver kompletteras med skötseluppgifter även för byggnaderna.

Förvaltningen anser det önskvärt att en förnyad fornlämningsinventering görs. En kulturlandskapsstudie skulle likaså berika förståelsen och innehållet i det nya reservatet.

Berit Svedberg
KulturdirektörAnn-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Remisshandlingar som omfattar; Förslag till beslut 2014-04-28, Förslag till skötselplan för Kyrkhamn naturreservat 2014-04-28 samt karta. Handlingarna kan läsas i sin helhet på www.stockholm.se/kyrkhamn. Övriga handlingar är Stadsmuseets inventeringar och klassificeringar samt Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister.

UTLÅTANDE

Ärendet/Remissen

Stadsbyggnadskontorets planavdelning har 2014-05-26, efter beslut från exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskydds-nämnden, remitterat förslaget till naturreservat för Kyrkhamn (Sbk dnr 2013-06332-55) till Stockholms stadsmuseum. Synpunkter lämnas senast den 29 augusti till Stockholms stadsbyggnadskontor. Omedelbar justering.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av Stadsmuseets kulturmiljöenhet.

Förslaget och syfte

Kyrkhamn föreslås skyddas som naturreservat för att säkra och synliggöra ett för friluftslivet viktigt område. Vidare avses att skydda och för biologisk mångfald utveckla områdets funktion som kärnområde, samt att skydda och framhäva kulturhistoriska byggnader och spår i landskapet.

Avgränsningen har gjorts med avvägning mellan natur-, kultur- och rekreationsvärden och det långsiktiga behovet av bostadsbyggande. Gränsdragningen ger möjlighet att använda området kring Lövstatippen för stadens tekniska försörjning. Reservatsföreskrifterna möjliggör etablering av hamn för ett eventuellt värmeverk i Lövsta.

Kulturhistoriska värden

Kyrkhamn är ett område som Stadsmuseet pekat ut som område med stora kulturhistoriska värden. Det är en särpräglad och välbevarad miljö med byggnader, anläggningar, vägar, fornlämningar och landskap som på ett utomordentligt sätt kan berätta

och visa på hur det lilla samhället Kyrkhamn vid 1800-talets slut växte fram för de anställda på Lövsta sopstation. Torp från 1700-talet vittnar om att området har äldre historia liksom ett antal registrerade fornlämningar både inom området och i dess omedelbara närhet. Miljön vid Kyrkhamn är uppskattad för dess kultur, natur och rekreation.

Bebyggelse

Den samlade bebyggelsen i Kyrkhamn som uppfördes under slutet av 1800-talet för de anställda på Lövsta är tydlig vittnesbörd om stadens ambitioner att ordna för sina anställda. Byggnaderna har arkitektoniska ambitioner och är karaktäristiska för tillkomsttiden. Likaså har husen stora socialhistoriska värden och de bidrar med spännande mervärde i miljön.

Ingenjörsvillan, mot vattnet

Foto 2011 Klara Johansson SSM

De torp som finns med anor från 1700-talet är värdefulla byggnadshistoriskt men också som belägg över områdets äldre berättelse. Inom det föreslagna reservatet finns även fastigheten Skogsberg, tidigare handelsträdgård, som tillsammans med Nybygget och Skogskanten kan berätta om Hässelbys 1900-tals historia. Under 1900-talets andra hälft präglades delar av Hässelby av odlingsbäddar, drivbänkar och växthus. Stadsdelen var tack vare den rika tillgången på gödsel från Lövsta Stockholms viktigaste område för grönsaksodling.

Fornlämningar

Då stora delar av området är höglänt kan människor ha befunnit sig i området sedan stenåldern. Inga lämningar från denna tid är dock registrerade. Två gravar finns som troligen kan dateras till

bronsålder, den ena ligger nära Järfällagränsen i öster (RAÄ 392 i Järfälla), den andra ligger utanför reservatsområdet.

Från yngre järnålder finns ett gravfält som ligger intill Lövstabadet (RAÄ 342 i Spånga). Det hör troligen ihop med Lövsta bys ursprungliga bebyggelse. Den medeltida bytomten ligger omedelbart utanför den föreslagna reservatsgränsen tillsammans med en storhög och tre mindre gravar. Vid Kyrkhamn finns ett äldre hamnområde där en 1600-talskälla omtalar att det ska ligga en gravplats (RAÄ 281 i Spånga).

Förvaltningens synpunkter

Kulturförvaltningen är positiv till att området skyddas som reservat. Förslaget redogör väl för områdets kulturhistoria och förvaltningen ser positivt på att reservatet syftar till att utveckla och stärka också de kulturhistoriska värdena. Förvaltningen ställer sig dock frågande till varför man inte valt att utse reservatet till kulturreseptat. Kulturmiljön utgör en huvudsaklig del av området och ger området dess särprägel.

Förvaltningen beklagar att merparten av det värdefulla fornlämningsområdet kring Lövsta bytomt med gravhögar ligger utanför reservatsgränsen. Det vore värdefullt att de tillsammans med gravfältet ingår som en del av reservatet.

Då det synes märkligt att den tidigare soptippen föreslås ingå i reservatet hade det varit önskvärt med en tydligare motivering för detta.

I *Förslag till skötselplan* saknas det generellt uppgifter om skötsel av byggnaderna. Förvaltningen anser att skötselplanen skall kompletteras med skötseluppgifter för byggnaderna, då husen har stor betydelse för reservatets innehåll och uttryck. Redan 1983 beslöt kulturnämnden i enlighet med förvaltningens tjänsteutlåtande, i vilken det framhölls ”synnerligen angeläget att bebyggelsen i Kyrkhamn bevaras och rustas upp på ett varsamt sätt. (Stadshistoriska avd, Särskilt yttrande 1983-05-25, dnr 423/2927).

I skötselplanen bör det framgå att byggnaderna ska underhållas och skötas med för byggnader lämpliga material och metoder. Samråd ska ske med Stadsmuseet. För de byggnader som ägs av fastighetskontoret bör vårdprogram tas fram i enlighet med den policy som fastighetsnämnden och kulturnämnden fattat beslut om.

Förvaltningen anser det önskvärt att en förnyad fornlämningsinventering görs. Nya bedömningsgrunder för vad som klassas som fornlämning och en viss metodutveckling gör att man kan förväntas finna både agrara lämningar och i de mer höglänta områdena möjligen även äldre förhistoriska lämningar. En kulturlandskapsstudie skulle likaså berika förståelsen och innehållet i det nya reservatet.

SLUT

Bilaga

1. Karta över det föreslagna reservatets utbredning